

Nederland

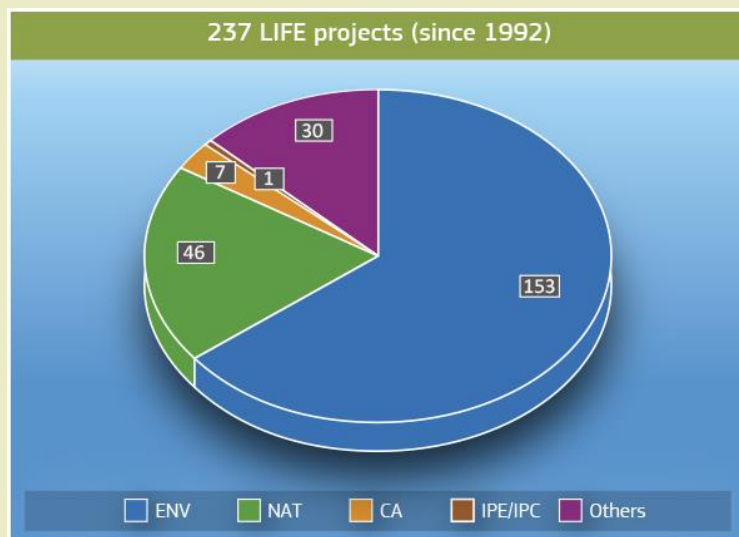

Overzicht

Dit document biedt een overzicht van LIFE in Nederland. Het toont de belangrijkste gegevens en enkele van de meest recente LIFE-projecten.

U vindt er ook contactgegevens en andere nuttige bronnen en een volledige lijst van lopende en recent voltooide LIFE-projecten.

Er vindt jaarlijks een oproep voor projectvoorstellen plaats die de prioriteitsgebieden van het LIFE-programma bestrijkt.

Investment in LIFE projects in The Netherlands (€ million)

	Total investment	EU contribution
ALL LIFE projects	720	222.5
Environment and Resource Efficiency (ENV)	466	119
Nature and Biodiversity (NAT)	168	77
Climate Action (CA)	42.5	14
Integrated (IPE/IPC)	17.5	10.5
Others	26	2

OVER HET LIFE-PROGRAMMA

Het LIFE-programma is het financieringsinstrument van de EU voor milieu- en klimaatactie. Het programma loopt sinds 1992 en heeft meer dan 4 500 projecten in de EU en in derde landen medegefinancierd, waarmee meer dan 9 miljard euro is gemobiliseerd en meer dan 4 miljard euro is bijgedragen aan de bescherming van het milieu en het klimaat. De begroting voor het LIFE-programma voor 2014-2020 is vastgesteld op 3,4 miljard euro in lopende prijzen, met een subprogramma voor milieu en een subprogramma voor klimaatactie.

Soorten LIFE-projecten

- Traditioneel (Milieu en efficiënt gebruik van hulpbronnen; Natuur en biodiversiteit; Milieugovernance en -informatie; Beperking van klimaatverandering; Adaptatie aan klimaatverandering; Klimaatgovernance en -informatie).
- Geïntegreerd (milieu-, natuur- of klimaatactie)
- Voorbereidend
- Capaciteitsopbouwend

Andere vormen van LIFE-financiering:

- Exploitatiesubsidies voor ngo's
- Financieringsmechanisme van het natuurlijke kapitaal (NCFE – Natural Capital Financing Facility)
- Particuliere energie-efficiëntiefondsen (PF4EE – Private Finance for Energy Efficiency)

NCFE en PF4EE zijn gezamenlijke initiatieven met de Europese Investeringsbank, die de twee fondsen beheert. Voor meer informatie, bezoek <http://ec.europa.eu/life/>

LIFE Milieu en hulpbronnefficiëntie

Dit prioritaire gebied van LIFE beoogt de ontwikkeling, het testen en het demonstreren van beste praktijken, oplossingen en geïntegreerde benaderingen van milieu-uitdagingen, evenals het verbeteren van het verwante kennisbestand.

De LIFE-component Milieu en hulpbronnefficiëntie (voorheen LIFE-component Milieubeleid en -governance) heeft tot nog toe 153 projecten gefinancierd in Nederland, wat overeenstemt met een totale investering van €466 miljoen, waarvan €119 miljoen door de Europese Unie werd verstrekt.

Voltooide projecten stonden hoofdzakelijk in het teken van technologische ontwikkeling, met een bijzondere nadruk op schone technologieën, afvalwaterzuivering, watervoorziening en verbetering van de waterkwaliteit. Deze projecten behandelden thema's zoals ecolabeling, geïntegreerd milieubeheer, duurzaam bouwen, verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en luchtvervuiling, beperken van verkeerslawaai, beheer van gemeentelijk, industrieel en gevaarlijk afval; recyclage van afgedankte voertuigen (door middel van post-shreddertechnologie); vervoersplanning en -controle (stimuleren van elektromobiliteit in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht); risicobeoordeling en bescherming van de volksgezondheid (versnellen van de tenuitvoerlegging van EU-milieuregels met betrekking tot de vervanging van endocrienverstorende chemische stoffen, overeenkomstig de EU 2020-doelstelling van het minimaliseren van de ongunstige effecten van chemische stoffen op de volksgezondheid); verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en energieverbruik (technische haalbaarheid en kostenefficiëntie aantonen van een volwaardige getijdenenergie-installatie van 1 MW, en aantonen van een nieuwe, milieuvriendelijke procestechnologie voor het vervaardigen van flexibele elektronische onderdelen); beheer van gemeentelijk afval (omgekeerde afvalinzameling in Arnhem); afvalgebruik (nieuw systeem om warmte van de riolering over te brengen naar stedelijke gebouwen; een innovatief proces om biogebaseerd plastic te produceren uit cellulose die is gerecupereerd uit huishoudelijk afvalwater; en aantonen van scheiding en recyclage in gesloten keten van tapijtafval tot polymeren voor hergebruik bij de tapijtproductie); en verbetering van de milieuprestaties van wegenbouw- en onderhoudsprocessen. Multinationals en kmo's waren de voornaamste begunstigden. Andere soorten begunstigden waren onder andere lokale autoriteiten, overheidsbedrijven, een groot bedrijf, een universiteit, ngo's en onderzoeksinstituten. De looptijd van de projecten liep uiteen van 12 tot 66 maanden, met een gemiddelde van 36 maanden.

Er lopen 17 projecten in Nederland. Deze projecten behandelen uiteenlopende milieuthema's, waaronder: afvalrecycling/hergebruik (het gebruik van 'ruw' koper voorkomen; productie van biogebaseerde vangrails tegen concurrerende prijzen en het upcyclen van het proces van lage-dichtheid polyethyleen plastic afval); ontwikkeling van de houtacetyleringstechnologie voor de wijziging van snelgroeiend zacht hout; nieuwe aanpak en bedrijfsmodel voor de recycling van gebruikte drankkartons en polycups; demonstratie van de technische en economische haalbaarheid van een grootschalige verwerkingsinstallatie voor de verschillende fracties van bodemas; demonstratie van innovatieve alginaatproductie uit korrelslib; recycling van zowel EPS-bouwafval als geëxtrudeerd polystyreen (XPS) en demonstratie van een economisch levensvatbaar alternatief voor verbranding); waterbeheer en afvalwaterbehandeling (demonstratie van de ecologische en economische voordelen van twee zeer innovatieve technologieën voor de voorbehandeling van slib die de afvalproductie (d.w.z. slib) in de gemeentelijke afvalwaterzuiveringsinstallatie aanzienlijk verminderen, demonstratie van een duurzaam en circulair afvalwaterzuiveringsmodel, door de bouw en uitvoering van een innovatieve full-scale demonstratie-installatie, de LIFE WATER FACTORY; verwijdering van plastic uit rivieren; onttrekken van ammonium uit afvalwater op een rendabele, doeltreffende en energie-efficiënte manier; afvalgebruik; bestrijding van luchtvervuiling en geluidsoverlast (zonnepanelen als geïntegreerde constructieve elementen in geluidsschermen op de snelweg); luchtkwaliteit in stedelijke gebieden in de nabijheid van havens en binnenwateren; landbouw (vermindering van de ammoniakemissies en het sluiten van de stikstofkringloop in de melkveehouderij en het invoeren van nieuwe biologische biostimulanten in de conventionele landbouw); en circulaire economie (demonstratie van een concept van circulaire economie op lokale schaal omtrent wegbeheer).

De projecten worden uitgevoerd door internationale of grote bedrijven, een kmo, lokale en regionale autoriteiten, een universiteit, een overheidsinstelling, een ngo en een ontwikkelingsbureau. De looptijd van de projecten wordt geraamd op 36 tot 80 maanden.

Hieronder staat een voorbeeld van een geslaagd LIFE Milieuproject in Nederland.

Asfaltbestrating met lage emissie (Life+ LE2AP) LIFE12 ENV/NL/000739

Het LE2AP-project heeft een convergentie van asfalttechnologieën en wegenbouwtechnieken kunnen aantonen om de milieuprestaties van wegenbouw en wegenonderhoud te verbeteren. Hierdoor heeft het bijgedragen tot een vermindering van de uitstoot van koolwaterstoffen (CxHy), stikstofoxiden (NOx), kooldioxide (CO₂), koolmonoxide (CO) en geur. De doelstelling van het project om duurzaam asfalt een geluidsreductie van 7 dB te laten behalen werd gerealiseerd en overschreden.

Het LE2AP-project heeft de productie van een gerecycled asfaltmengsel mogelijk gemaakt bij 100°C-110°C, een aanzienlijk lagere temperatuur dan die welke wordt gebruikt voor de productie van referentieasfalt, maar toch boven de 80°C die in de projectdoelstelling wordt nagestreefd. Er zijn asfaltmengsels geproduceerd met 93% ontleed asfalt en er is ongeveer 600 m² LE2AP-weg aangelegd. De resultaten hebben de basis gelegd voor het op grote schaal testen van LE2AP-asfalt op twee verschillende locaties tijdens de projectcyclus. Het LE2AP-project heeft aangetoond dat een aanzienlijk efficiënt gebruik van hulpbronnen en afvalpreventie kan worden bereikt, waardoor aanzienlijke hoeveelheden nieuwe materialen kunnen worden bespaard. Het milieueffect van deze prestatie wordt gevalideerd door het wegvallen van de nood aan winning en transport, waardoor het energieverbruik en de CO₂-uitstoot kunnen worden teruggedrongen. De bereikte milieuvoordelen van hulpbronnefficiëntie en afvalpreventie houden rechtstreeks verband met de doelstellingen van het EU-afvalbeleid, met name de vermindering van het geproduceerde afval en de maximalisering van recycling en hergebruik.

Het project investeert in de bouw van een nieuwe asfaltcentrale in de Brabantse Asfaltcentrale in Helmond (winter 2017/18), en heeft de lessen van het LE2AP project overgenomen. Het is de bedoeling dat de fabriek asfaltmengsels produceert met meer dan 80% van de teruggewonnen materialen en dat ze minder uitstoot genereert. De kwantificering van de sociaaleconomische kostenbesparingen van LE2AP-asfalt bedraagt 35%.

Voor meer informatie:
<http://www.bamle2ap.com>

LIFE Natuur en Biodiversiteit

Dit LIFE-prioriteitsgebied beoogt de ontwikkeling, het testen en het demonstreren van beste praktijken, oplossingen en geïntegreerde benaderingen om bij te dragen tot de ontwikkeling en implementatie van natuur- en biodiversiteitsbeleid en -wetgevingen, zowel als het verbeteren van het verwante kennisbestand.

Tot nog toe hebben de componenten LIFE Natuur en LIFE+ Natuur en Biodiversiteit 46 projecten in Nederland gefinancierd. Dit betekent een investering van €168 miljoen, waarvan €77 miljoen is verstrekt door de Europese Unie.

De voltooidde LIFE Natuur-projecten in Nederland richtten zich op habitattherstel (zoutmoerassen, polders, duinen, venen, watergebieden, zandduinen en heides) en op de verbetering en het herstel van specifieke habitats voor diersoorten zoals de Noordse woelmuis, amfibieën, monniksgier, kwartelkoning, grutto, smient en zwarte stern, de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta, net als het pimpernelblauwtje en het donker pimpernelblauwtje, twee sterk bedreigde vlindersoorten. De begunstigden van het project waren voornamelijk ngo's (meer dan de helft van de begunstigden), maar ook nationale, regionale en plaatselijke autoriteiten en overheidsbedrijven. De looptijd van de projecten varieerde van 18 tot 88 maanden.

Er zijn negen lopende projecten. Er zijn verschillende doelstellingen aan de projecten verbonden, zoals onder andere: de watergebieden in het Natura 2000-gebied Alde Feanen herstellen; herstellen van een gebied van moerashabitats; herstellen van verhoogde venen in de Grote Peel; en herstellen van watergebieden in Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Een project tracht de acute bedreiging van de monniksgieren en valse gieren terug te draaien en deze soort te laten herstellen in de Bulgaarse/Griekse grensstreek van het oostelijke Rodopegebergte. Een ander project tracht de Europese bizon te herintroduceren in het Tarcu- en Poiana Rusca-gebergte, in het zuidwesten van Roemenië. Een ander project is gericht op het herstel van een natuurlijke rivierloop – ter bevordering van de vismigratie – door het herstel van de verbinding tussen de Waddenzee en het IJsselmeer. De drie meest recentelijke medegefinancierde projecten zijn gericht op: de verbetering van de hydrologische omstandigheden voor de natuurlijke regeneratie van hoogvenen in Engbertsdijkvenen, het behoud van de Dalmatische pelikaan langs de Zwarte Zee-Middellandse Zee en de bestrijding van de invasieve beverrat en muskrat in Nederland en de omliggende landen (België en Duitsland). Deze projecten worden uitgevoerd door ngo's/stichtingen (Vereniging Natuurmonumenten en Stichting Rewilding Europe) en twee plaatselijke autoriteiten (provincies Fryslân en Drenthe), en door nationale instanties (Waterschap Rivierenland en Staatsbosbeheer). De looptijd van de projecten wordt geraamd op 48 tot 88 maanden.

Is het onderstaande kader vindt u een voorbeeld van een geslaagd LIFE Nature project in Nederland.

Photo: Bert Verwer Source: KINA

Biotoopverbetering en -ontwikkeling voor de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta (A better LIFE for Bittern) LIFE13 NAT/NL/000167

Het project herstelde 300 ha rietmoerassen op de projectlocatie Zwarte Meer en creëerde nieuwe rietmoerassen (34,7 ha) op de projectlocatie Drontermeer. De resultaten van de monitoring zijn veelbelovend voor de beoogde vogelsoorten:

- Kleine roerdomp: 2 broedparen
- Grote karekiet: 9 broedparen
- Roerdomp: 6 broedparen
- Gevlekte riethaan: 3 broedparen
- Paarse reiger: 1 broedpaar
- Grote zilverreiger: 1 broedpaar
- Slingermees: 1 broedpaar

Uit monitoring op de locatie Drontermeer is gebleken dat de roerdomp zich gedurende 3 opeenvolgende seizoenen heeft voortgeplant in rietmoerassen die vóór het LIFE-project zijn ontwikkeld in een gebied dat grenst aan de nieuwe rietmoerassen die in het kader van het LIFE-project zijn ontwikkeld. De aanwezigheid van de grote rietzanger werd bevestigd aan het begin van het kweekseizoen 2019 in de nieuwe rietmoerassen die in het kader van het LIFE-project werden ontwikkeld.

Een belangrijk resultaat van het project is de toevoeging van de rietmoerassen in het projectgebied Drontermeer aan het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren.

Geïnterviewde belanghebbenden in het kader van de sociaaleconomische studie hebben de volgende ecosystemendiensten in verband met het project geïdentificeerd:

- Regelgevingsdiensten: waterzuivering, bodemvruchtbaarheid, preventie van bodemerrosie, koolstofvastlegging, wateropslag en verminderde hittestress als gevolg van water in het milieu;
- Culturele diensten: groene recreatie, natuurlijk erfgoed, symbolische waarde en wetenschap & onderwijs; en
- Leveringsdiensten: biomassa voor energie (meer dan één jaar oud riet), riet van voldoende kwaliteit voor rietknippers (één jaar oud riet);

Op de site van het Zwarte Meer werd een observatiehut gebouwd, waardoor het grote publiek en de vogelaars een goed zicht hebben op de gerestaureerde rietmoerassen en het Zwarte Meer en de vogels kunnen observeren zonder ze te storen. Op de locatie Drontermeer zal een vogelobservatieplatform op de dijk de bezoekers ook laten profiteren van het uitzicht over de nieuwe rietmoerassen.

Voor meer informatie:

<https://www.natuurmonumenten.nl/project/roerdomp-in-het-riet>

Deelprogramma voor Klimaatactie (LIFE 2014-2020)

Sub-programma voor Klima Aktie (LIFE 2014-2020)

LIFE Beperking van Klimaatverandering en LIFE Adaptatie aan Klimaatverandering

Het prioriteitsgebied van de component voor Beperking van Klimaatverandering draagt bij tot een vermindering van de broeikasgasemissies, voornamelijk door de bijdrage aan de implementatie en de ontwikkeling van verwante beleids- en wetgevingsmaatregelen, verbetering van het kennisbestand, ontwikkeling van geïntegreerde aanpakken, en ontwikkeling en demonstratie van innovatieve technologieën, systemen, methodes en instrumenten.

Tot nog toe cofinancierde de component Beperking van Klimaatverandering één project in Nederland. Het project betreft een eerste demonstratie van een op ware grootte en innovatief warmteterugwinningsconcept in Nederland. Dit wordt gecoördineerd door de Koninklijke Nederlandsche Glasfabriek Leerdam en loopt over een periode van 39 maanden, met aanvang in juli 2016. Het totale voorziene budget bedraagt €8 miljoen, waarvan €2 miljoen door de Europese Unie wordt verstrekt.

Het prioriteitsgebied van de component Adaptatie aan Klimaatverandering ondersteunt initiatieven die de weerbaarheid tegen de klimaatverandering verbeteren, in het bijzonder door de bijdrage aan de implementatie en de ontwikkeling van verwante beleids- en wetgevingsmaatregelen, verbetering van het kennisbestand, ontwikkeling van geïntegreerde aanpakken en ontwikkeling en demonstratie van innovatieve technologieën, systemen, methodes en instrumenten.

Tot nog toe cofinancierde de component Adaptatie aan Klimaatverandering zes projecten in Nederland. De totale investering bedraagt €34,5 miljoen, waarvan €14 miljoen door de Europese Unie wordt verstrekt. Het eerste project beoogt een innovatieve, op participatie gebaseerde benadering te demonstreren als een essentieel onderdeel van aanvaarding en verbintenis door het publiek en de belanghebbenden voor de grootschalige implementatie van stedelijke aanpassingsstrategieën en verwante maatregelen. Het tweede project is gericht op het demonstreren van een innovatieve adaptatietechnologie om schade door regenoverstromingen in steden te voorkomen. De gedetailleerde doelstellingen worden hieronder beschreven. Eén project zal vastgoedontwikkelaars en eigenaars van gebouwen aanmoedigen om te investeren in adaptatie aan de klimaatverandering. Van de twee recentelijk gefinancierde projecten is er één gericht op het demonstreren van een unieke benadering van lokaal waterbeheer – collectief adaptief waterbeheer (CAWM) – als een doeltreffende stedelijke adaptatiestrategie; en het andere project zal innovatieve aanpassingstechnologieën, benaderingen en methoden voor landgebruik in combinatie met waterbeheer en bodembehoud demonstreren, waarbij erkend wordt dat deze overwegingen gelijktijdig moeten worden aangepakt bij de aanpak van mondiale klimaatbedreigingen, met name in deltagebieden. Het meest recente medegefinancierde project is gericht op het bereiken van klimaatbestendigheid door de betrokkenheid van de burgers. Deze projecten worden gecoördineerd door gemeenten, een universiteit en een grote onderneming. Ze lopen over een periode van gemiddeld 65 maanden.

Adaptatie aan extreme regenval; demonstratie van Fast High Volume Infiltration (FHVI) om overstromingsschade door extreme regenval in steden te voorkomen (LIFE AERFIT) LIFE15 CCA/NL/000052

LIFE AERFIT richt zich op het demonstreren van een innovatieve adaptatietechnologie die schade door pluviale overstromingen in steden kan vermijden. Het belangrijkste doel bestaat erin te bewijzen dat *Fast High Volume Infiltration* (FHVI) een efficiënte adaptatiestrategie is.

High Volume Infiltration (FHVI) een efficiënte adaptatiestrategie is.

Het project richt zich voornamelijk op het leveren van tastbare bewijzen die de efficiëntie van FHVI-technieken inzake het reageren op extreme regenval aantonen, alsook de brede toepasbaarheid (d.w.z. reproduceerbaarheid) en gunstige implementatiekosten staven; en het verspreiden van resultaten en de overdraagbaarheid van het project naar autoriteiten en professionals toe binnen de Europese Unie.

De volgende resultaten worden verwacht: een succesvolle demonstratie van de FHVI-technieken als kostenefficiënte aanpassingsstrategie voor klimaatverandering (extreme regenval) en de preventie van schade door regenoverstromingen in steden; een vermindering van de frequentie, duur en peil van overstromingen in Putten (doelstelling is geen water in de straten tijdens piekniveaus van regenval die de drempel van T10 overstijgen, wat overeenstemt met 36 mm per uur); een verbeterde kwaliteit van de afvoerstroombaan in afvalwaterzuiveringsinstallaties; een verminderde lozing van overvloedig, ongezuiverd regen- en afvoerwater naar 5 200 m³ per jaar; preventie van drooglegging door de toevoer van 46 800 m³ water per jaar naar grondwaterreserves; een verhoogde weerstand tegen overstromingen; de interesse wekken van tenminste 10 andere Europese steden en gemeenten om de FHVI-techniek te implementeren en zich zo aan te passen aan klimaatverandering; en een actieplan voorzien dat een snelle replicatie en overdracht naar andere Europese steden en gemeenten vereenvoudigt.

Voor meer informatie:

<http://aerfit.eu>

Geïntegreerde LIFE-projecten voor het Milieu en Klimaat

Dit prioriteitsgebied van LIFE heeft als doel milieu- en klimaatplannen of -strategieën zoals vereist door specifieke EU-milieu- of klimaatwetgeving te implementeren op een grote territoriale schaal (regionaal, multiregionaal, nationaal, transnationaal), voornamelijk op gebied van natuur, water, afval, lucht en beperking van en aanpassing aan klimaatverandering. Ze verzekeren de betrokkenheid van belanghebbenden en moedigen de coördinatie en mobilisatie aan van ten minste één andere relevante EU-, nationale of private financieringsbron.

Tot op heden is in Nederland één geïntegreerd project medegefinancierd. Het project LIFE IP Deltanatuur (DELTA Nature) richt zich op de implementatie van het Nederlandse prioritaire actiekader (PAK) en het realiseren van de doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie; volledige implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000; versterking van de biodiversiteit door het combineren van natuurdoelstellingen met andere functionele en maatschappelijke doelstellingen; en versterking van de biodiversiteit door herstel en verbetering van natuurlijke processen en dynamiek.

Het project wordt gecoördineerd door het Nederlandse Ministerie van Economische Zaken over een periode van 73 maanden, die in oktober 2016 van start ging. Het totale budget bedraagt €17,5 miljoen, waarvan EU LIFE 60% zal bijdragen. De gedetailleerde doelstellingen van dit project kunt u hieronder raadplegen.

Geïntegreerde aanpak N2000 Deltanatuur als katalysator voor de uitvoering van het Nederlandse prioritaire actiekader (DELTA Natuur) LIFE15 IPE/NL/000016

Om de bovengenoemde doelstellingen te bereiken, zal het project:

- De coördinatie optimaliseren tussen overheidsinstanties en capaciteit opbouwen bij de begunstigden;
- Ervoor zorgen dat de belanghebbenden vanaf een vroeg stadium bij het proces worden betrokken en samenwerken met de belanghebbenden om de problemen die de uitvoering van Natura 2000 in de weg staan, te evalueren en gezamenlijk oplossingen te ontwikkelen om deze problemen aan te pakken;
- Zorgen voor afstemming en synergie tussen de ontwikkelingen in verband met Natura 2000 en watergerelateerde programma's;
- Zorgen voor een optimale kennisuitwisseling tussen belanghebbenden;
- Innovatieve benaderingen ontwikkelen om de doelstellingen van Natura 2000 te bereiken;
- Proefprojecten/beste praktijken uitvoeren om de voordelen van het governance model aan te tonen en de geleerde lessen actief te verspreiden; en
- De financiële middelen optimaal coördineren.

Voor meer informatie:

<https://life-ip-deltanatuur.nl/>

Meer weten over LIFE en LIFE-projecten?

Surf naar de LIFE-website

Op de LIFE-website vindt u een schat aan informatie over het LIFE-programma:
<http://ec.europa.eu/life/>

Zoek in de LIFE-projecten

Voor meer informatie over LIFE-projecten in Nederland of LIFE-projecten in het algemeen, raadpleeg de onlinedatabase van de LIFE-projecten:
<http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>

Deze database is makkelijk raadpleegbaar en is de officiële informatiebron inzake alle lopende en voltooide LIFE projecten. In de database vindt u ook informatie over de begunstigden, hun contactdetails en de projectwebsites.

Sociale media

twitter.com/LIFE_Programme

<http://www.facebook.com/LIFE.programma>

www.flickr.com/photos/life_programme

Contact

Het Nationaal Contactpunt voor Nederland

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Naam: Mevr. Astrid HAMER / Mevr. Mayke DERKSEN / Mevr. Wendy OLIVIER
Dhr. Ko MELIS / Dhr. John HEYNEN / Dhr. Robin HAMERLINCK
Dhr. Teun BOLDER
Dhr. Ruben PRINS

Adres: Mevr. Paulien OFFICIER
Postbus 8242
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20901
NL - 3503 RE Utrecht
NL - 2500 EX Den Haag

Tel: +31 6 15 187 605 / +31 6 11 12 98 79
+31 6 53 92 86 13 / +31 88 042 2527
+31 6 55 34 65 15 / +31 6 29 36 31 74

E-mail: LIFE@rvo.nl / w.s.olivier@minez.nl / robin.hamerlinck@minienw.nl / r.j.d.prins@minezk.nl

Website: [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](http://Rijksdienst.voor.Ondernemend.Nederland)

Het Monitoringteam voor Nederland

NEEMO EEIG – PROSPECT C&S

Adres: Koninklijke-Prinsstraat, 83
B-1050 Brussels

Tel: +32 2 514 55 34

E-mail: prospect@neemo.eu

Recent voltooide en lopende LIFE Milieu- en Hulppronnenefficiëntie- projecten

Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Afvalwaterbehandeling als voorziening voor energie- en mineralenterugwinning (OMZET)	LIFE10 ENV/NL/000028	http://www.omzempuntamersfoort.nl		09/2011-> 03/2018
CENIRELTA, Rendabele stikstofverwijdering van de Anammox-bacterie op lage temperaturen (CENIRELTA)	LIFE11 ENV/NL/000785	http://www.cenirelta.eu		07/2012-> 12/2015
Hydrochip (Hydrochip)	LIFE11 ENV/NL/000788	http://watermozaiek.stowa.nl/projecten/hydrochip.aspx?eid=1099&pid=2391		09/2012-> 12/2017
Stimuleren van elektromobiliteit Amsterdam – Rotterdam – Utrecht) (E-mobility 3 steden NL)	LIFE11 ENV/NL/000793	http://www.boostingelectromobility.eu/		09/2012-> 03/2016
Aantonen van scheiding en recyclage in gesloten keten van tapijtafval tot polymeren voor hergebruik bij de tapijtproductie (LIFE ClosedLoopCarpet)	LIFE12 ENV/NL/000269	http://www.desso.com/c2c-corporate-responsibility/life-programme/		07/2013-> 12/2017
Aantonen van een innovatieve, milieuvriendelijke technologie voor de continue productie van MDF-houtproducten (LIFEWOOD)	LIFE12 ENV/NL/000573	http://life.tricoya.com/		07/2013-> 06/2017
Groene plasmaprocestechnologie voor het vervaardigen van flexibele elektronica (Life_Green_plasma)	LIFE12 ENV/NL/000718	http://www.green-plasma.eu/		07/2013-> 12/2016
Asfaltbestrating met lage emissie (Life+ LE2AP)	LIFE12 ENV/NL/000739	http://www.bamle2ap.com/		07/2013-> 06/2017
Omgekeerde Inzamelen (LIFE ReWaCo)	LIFE12 ENV/NL/000792	http://www arnhem.nl/Wonen_en_leven/Omgekeerd_Inzamelen		07/2013-> 07/2016
ChildProtect-Life – Kinderen beschermen tegen endocrienverstorende chemische stoffen (ChildProtect-Life)	LIFE12 ENV/NL/000833	http://childprotectfromchemicals.eu		07/2013-> 12/2015
LIFE+ISR – Innovatieve vermindering van de hoeveelheid slib (Life+ISR)	LIFE13 ENV/NL/000178	http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/werk-in-uitvoering/zorgen-voor-droge-voeten-en-schoon-water/themista/themista		06/2014 -> 12/2018
Demonstratie van een innovatief proces om biobaseerd plastic te produceren uit cellulose die is gerecupereerd uit huishoudelijk afvalwater (cellu2plaLIFE+)	LIFE13 ENV/NL/000613	https://www.hhnc.nl/portaal/werk-in-de-buurt_3550/item/renovatie-en-capaciteitsuitbreiding-rwzi-beemster_2654.html		06/2014-> 07/2017
Zonnepanelen als geïntegreerde bouwelementen in geluidsschermen langs	LIFE13 ENV/NL/000971	http://solarhighways.eu/		06/2014-> 06/2020

snelwegen (LIFE Solar Highways)				
Puur Koperwinning (Pure Copper Recovery, PCR) uit AEC-bodemas. Een innovatief extractieproces met behulp van oplosmiddelen en uitlogen (LIFE PCR)	LIFE14 ENV/NL/000029	http://www.elemetalpcr.com/		07/2015--> 06/2018
Bio-vanrails 4 yoUr Safety LIFE 2015 (Bio Guardrail yoUr Safety, BG4US LIFE 2015)	LIFE15 ENV/NL/000173	http://bg4us.eu/		09/2016--> 09/2019
Schone binnenscheepvaart (CLEan INland Shipping, LIFE CLINSH)	LIFE15 ENV/NL/000217	https://www.clinsh.eu		09/2016--> 08/2020
Upcyclen van folies afkomstig van de vervuulende mechanische recyclinginstallaties (Mechanical Recycling Facilities of MRF's) (LIFE AGANFOILS)	LIFE15 ENV/NL/000429	https://www.attero.nl/en/our-waste-management/your-packaging-materials-are-converted-into-raw-materials/our-innovation-projects/aganfoils-as-good-as-new-foils/		07/2016--> 06/2019
Demonstratie van innovatieve alginaatproductie uit korrelslib: een paradigmawisseling in afvalwaterbehandeling (LIFE Waste2NeoAlginat)	LIFE16 ENV/NL/000217	https://www.neo-alginaat.nl/grondstoffabriek/		08/2017--> 12/2021
Polystyreenlus (Polystyrene Loop, LIFE-PSLOOP)	LIFE16 ENV/NL/000271	https://polystyreneloop.org/		07/2017--> 07/2021
LIFE-CMCD: Sluiting van de mineralenkringloop in de melkveehouderij in de EU (LIFE-CMCD)	LIFE16 ENV/NL/000363	https://www.ely.com/nl/emissie/		07/2017--> 06/2020
Van gras tot grind: een innovatieve, cirkelvormige benadering van veilige en biodiverse wegen (LIFE GRASS2GRIT)	LIFE17 ENV/NL/000266	https://www.grass2grit.com/		07/2018 -> 12/2022
Duurzame verwijdering en beheer van plastic in rivieren (Life-SouPLess)	LIFE17 ENV/NL/000339	https://allseas.com/activities/allseas-river-plastics-removal-project/		07/2018--> 07/2021
Stikstofextractie uit water door een innovatief elektrochemisch systeem (LIFE-NEWBIES)	LIFE17 ENV/NL/000408	http://newbies.eu		07/2018--> 06/2021
Verhoog het vertrouwen van de conventionele landbouw: nieuwe organische biostimulanten om de vraag naar water, voedingsstoffen en pesticiden te verminderen (LIFE Plants for Plants)	LIFE18 ENV/NL/000043	https://www.vaniperen.com/plants-for-plants/		07/2019--> 01/2021
LIFE-waterfabriek van de toekomst (LIFE WATER FACTORY)	LIFE18 ENV/NL/000217	https://www.valleiveluwe.nl/toptaken/bij-mij-in-de-buurt/in-voorbereiding/waterfabriek-wilp/life-water-factory/		07/2019--> 12/2024
Het demonstreren van een nieuwe aanpak voor gebruikte drankkartons en polycuprecycling (LIFE PULPCYCLE)	LIFE18 ENV/NL/000339	NVT		09/2019--> 08/2023
Geïntegreerde volwaardige verwerkingsinstallatie voor verschillende fracties van	LIFE18 ENV/NL/000436	https://www.heros.nl/nl/life/		07/2019--> 04/2022

bodemas die een veilig gebruik als secundair materiaal garandeert (LIFE ASH 2 MATERIAL)				
---	--	--	--	--

Recent afgesloten en lopende LIFE Natuur en Biodiversiteitsprojecten				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Herstel van in het binnenland gelegen duinen en psammofiel heidegebied in de Noordwestelijke Veluwe (Wuthering heaths)	LIFE10 NAT/NL/000023	http://www.natuurmonumenten.nl/project/natuurherstel-hulshorsterzand		09/2011 → 12/2016
Habitatrestauratie & -ontwikkeling voor het pimpelblauwtje en het donker pimpelblauwtje in het NZK-gebied Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (Blues in the Marshes)	LIFE11 NAT/NL/000770	http://www.natuurmonumenten.nl/project/life-project-blues-in-marshes		06/2012 → 12/2018
Natuurontwikkeling in de Natura 2000-bovenste uiterwaarden van de IJssel (Floodplain Development)	LIFE11 NAT/NL/000771	http://www.natuurmonumenten.nl/project/rievierklimaatpark-ijsselpoort-floodplain-development		06/2012 → 12/2017
Duinen van Amsterdam – bron voor natuur, duinhabitatrestauratieproject (Amsterdam Dune project)	LIFE11 NAT/NL/000776	https://www.waternet.nl/projecten/life-project-waterleidingduinen/		06/2012 → 12/2016
"Let the raised bogs grow" Natura 2000 Deurnsche Peel/Mariapeel (Peelvenen)	LIFE11 NAT/NL/000777	http://www.dienstlandelijkgebied.nl/projecten/noord-brabant/noord-brabant/dossier/peelvenen		06/2012 → 09/2018
Booming business: herstelling van watergebieden in de moerassen van Natura 2000 Alde Feanen (Life: Alde Feanen N2000)	LIFE12 NAT/NL/000134	http://www.np-aldefeanen.nl		09/2013 → 11/2019
Herstelprogramma voor Natura2000-veengebieden in Nederland (New LIFE for Dutch Fens)	LIFE12 NAT/NL/000372	https://www.natuurmonumenten.nl/project/nieuw-leven-in-het-veen-new-life-dutch-fens		07/2013 → 12/2018
"Meer water, meer hoogveen in de Grote Peel" (Life+GP)	LIFE13 NAT/NL/000079	http://www.dienstlandelijkgebied.nl/projecten/noord-brabant/noord-brabant/dossier/peelvenen/peelvenen/project-life-groote-peel		08/2014 → 08/2018
Meer water voor natte habitattypes in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (LIFE going up a level)	LIFE13 NAT/NL/000162	http://www.np-drentsfriesewold.nl/documents/news-items/life-voor-dfw.xml?lang=nl		06/2014 → 12/2019
Biotoopverbetering en -ontwikkeling voor de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta (A better LIFE for Bittern)	LIFE13 NAT/NL/000167	https://www.natuurmonumenten.nl/project/roerdomp-in-het-riet		06/2014 → 12/2019
Behoud van monniksgieren en vale gieren in de grensstreek van het Rodopegebergte (LIFE RE-Vultures)	LIFE14 NAT/NL/000901	https://www.rewildingeuropa.com/life-vultures/		01/2016 → 06/2021

Dringende acties voor de herintroductie van de Europese bizonpopulatie in Roemenië (LIFE RE-Bison)	LIFE14 NAT/NL/000987	https://www.rewildingeurope.com/bison-rewilding-plan/		01/2016 -> 03/2021
Een nieuwe aanpak: een geleidelijke, ecologische zoet-zoutwaterovergang tussen Waddenzee, IJsselmeer en het hinterland (Vismigratie & BirdLIFE)	LIFE16 NAT/NL/000155	https://www.deafsluitdijk.nl/projecten/vismigratierivier/		03/2018 -> 03/2024
Verbetering van de hydrologische omstandigheden voor de natuurlijke regeneratie van hoogvenen in Engbertsdijksvenen (AddMire LIFE)	LIFE18 NAT/NL/000636	NVT		07/2019 -> 06/2024
Behoud van de Dalmatische Pelikaan langs de Black-Sea Mediterranean Flyway (Pelican Way of LIFE)	LIFE18 NAT/NL/000716	https://rewildingeurope.com/tag/pelican-way-of-life/		09/2019 -> 03/2025
Beheer van invasieve beverrat en muskrat in Europa (Management of Invasive Coypu and muskrAt – LIFE MICA)	LIFE18 NAT/NL/001047	NVT		09/2019 -> 09/2023

Lopende projecten LIFE Beperking van Klimaatverandering en LIFE Adaptatie aan Klimaatverandering				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Demonstratie van thermochemische omzetting van aardgas om de uitstoot van broeikasgassen in energie-intensieve industrieën te reduceren (LIFE OPTIMELT)	LIFE15 CCM/NL/000121	http://www.lifeoptimelt.com/		07/2016 -> 10/2019
Demonstratie van stedelijke klimaatadaptatie en klimaatveerkracht voor de Rotterdamse binnenstad (LIFE URBAN-ADAPT)	LIFE14 CCA/NL/000302	https://www.urbanadapt.eu		07/2015 -> 12/2021
Adaptatie aan extreme regenval; demonstratie van Fast High Volume Infiltration (FHVI) om overstromingsschade door extreme regenval in steden te voorkomen (LIFE AERFIT)	LIFE15 CCA/NL/000052	http://aerfit.eu		07/2016 -> 06/2021
LIFE@Urban Roofs - het stimuleren van particuliere investeringen in klimaatadaptatie – wie is er bang voor rood, geel, groen en blauw (LIFE@Urban Roofs)	LIFE16 CCA/NL/000096	https://www.rotterdamenergiebesparing.nl/actueel/nieuws/life@urban-roofs-europese-steun-voor-klimaatadaptatie-in-rotterdam		07/2017 -> 12/2022
LIFE Local Water Adapt; innovatief collectief, adaptief waterbeheer (LIFE Local Water Adapt)	LIFE17 CCA/NL/000043	https://www.superlocal.eu/life/		07/2018 -> 12/2023
Landbouw van de toekomst - Bouwen aan agrarische netwerken voor	LIFE17 CCA/NL/000093	http://farm-life.eu/		09/2018 -> 08/2023

klimaatadaptieve landbouw (Farm LIFE)				
Klimaatbestendigheid door betrokkenheid van lokale burgers (Climate Resilience Thru Involvement of LoCAL citizens – LIFE CRITICAL)	LIFE18 CCA/NL/001123	https://lifecritical.eu		09/2018 -> 08/2023

Lopende Geïntegreerde LIFE-projecten				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Geïntegreerde aanpak N2000 Deltanatuur als katalysator voor de uitvoering van het Nederlandse prioritaire actiekader (Deltanatuur)	LIFE15 IPE/NL/000016	https://life-ip-deltanatuur.nl/		10/2016 -> 09/2022